บทที่ 3
หมิ่นประมาทในทางแพ่ง

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเองนั้น นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 จะเป็น "บทหลักและบททั่วไป" แล้ว ยังประกอบด้วยมาตรา 423 ซึ่งเป็นบทบัญญัติพิเศษสำหรับความรับผิดเพื่อละเมิดอีกด้วย โดยถือว่าเป็น "บทเฉพาะ" ในเรื่องละเมิดโดย "การหมิ่นประมาท" เท่านั้น และเป็นเรื่อง "ความเสียหายเฉพาะ" ในกรณีที่มีการทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลอื่น ดังนั้นถ้ามีการกระทำตามมาตรา 423 และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ ก็ปรับเข้ามาตรา 423 ได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องอ้างมาตรา 420 อีก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 บัญญัติว่า "ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยหระการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสาสน์อันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาสน์มีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่"

A person who, contrary to the truth, asserts or circulates as a fact that which is injurious to the reputation or the credit of another or hie earnings or prosperity in any other manner, shall compensate the other for any damage arising therefrom, even if be does not know of its untruth, provided he ought to know it.

A person who makes a communication the untruth of which is unknown to him, does not thereby render himself liable to make compensation, if he or the receiver of the communication has a rightful interest in it.

104 LW 208

นักกฎหมายบางท่านเรียกว่าการกระทำผิดตามมาตรานี้ว่าเป็นการ "หมิ่นประมาทในทางแพ่ง" เพราะเป็นเรื่องที่ทำให้ชื่อเสียงของบุคคลอื่นเสียหาย ทำให้เกียรติคุณของเขาลดน้อยถอยลง ทำให้ทางเจริญทำมาหาได้ของเขาลดน้อยถอยลง จึงเรียกกันว่าเป็นหมิ่นประมาทในทางแพ่ง หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการละเมิดต่อชื่อเสียงของบุคคลอื่น

หมิ่นประมาททางแพ่งต่างจากหมิ่นประมาทในทางอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า "ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 330 บัญญัติว่า "ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน"

หลักเกณฑ์ของการหมิ่นประมาท "ทางแพ่ง" และ "ทางอาญา" โดยทั่ว ๆ ไปแล้วก็คล้ายกัน แต่มีข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดอยู่บ้าง คือ

1. <u>เรื่องของการกระทำ</u> หมิ่นประมาททางอาญานั้นจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น ทั้งนี้ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 กำหนดไว้ ดังนั้น การกระทำโดยไม่เจตนาก็ดี หรือโดยประมาทก็ดี ย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทในทางอาญา แต่หมิ่นประมาทในทางแพ่งนั้นไม่คำนึงถึงเรื่องเจตนา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกล่าวหรือไขข่าว ก็มีความผิดฐานละเมิดได้ ดังนั้นแม้ผู้กล่าวหรือไขข่าวไม่มีเจตนาจะให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขา ผู้นั้นก็ต้องรับผิด ถ้าเป็นการกระทำเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 423

2. <u>เรื่องข้อความที่กล่าวหรือไขข่าว</u> ถ้าเป็นหมิ่นประมาทในทางแพ่ง การกล่าวหรือไขข่าว "ข้อความจริง" หรือพูดเรื่องจริงก็ไม่ทำให้เป็นละเมิด เหตุผลก็คือ ถ้าเป็นเรื่องจริงผู้ถูกกล่าว

LW 208 105

ถึงย่อมไม่เสียหาย แต่หมิ่นประมาทในทางอาญานั้น แม้จะเป็นการกล่าว "ข้อความที่เป็นจริง" ก็อาจมีความผิดได้ เพราะมาตรา 330 ห้ามไม่ให้พิสูจน์ในข้อที่ว่าจริงหรือไม่จริงนั้น ถ้าหากกว่าเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์นั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้ จึงมีคำกล่าวกันไว้ว่า หมิ่นประมาทในทางอาญานั้น "ยิ่งจริงยิ่งเจ็บ" หรือ "ยิ่งจริงยิ่งหมิ่นประมาท" (*The greater the truth, the greater the libel)*

3. <u>เรื่องความเสียหาย</u> ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 กล่าวถึงความเสียหายไว้ว่า ผลของการใส่ความจะเป็นการเสียหายต่อชื่อเสียง ทำให้ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ดังนั้นหากผลของการใส่ความทำให้เกิดความเสียหายอื่นๆ นอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น เช่น เสียหายต่อทางทำมาหาได้ การใส่ความนั้นก็ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทในทางอาญา แต่หมิ่นประมาทในทางแพ่งนั้น กฎหมายกำหนดความเสียหายไว้กว้างกว่า นอกจากจะเป็นการเสียหายต่อชื่อเสียงแล้ว ยังรวมถึงความเสียหายต่อทางทำมาหาได้ เกียรติคุณ หรือทางเจริญด้วย

หมิ่นประมาทต่างกับดูหมิ่น

การหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความโดยยกข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นกล่าวอ้างต่อบุคคลที่สาม ทำให้บุคคลที่สามเข้าใจผิดในพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกกล่าวถึง

> **ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393** บัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

การดูหมิ่นเป็นการกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการเหยียดหยามบุคคลอื่น ซึ่งไม่ถึงกับให้ผู้อื่นนั้นได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณ เพราะไม่มีใครเชื่อว่าคำดูหมิ่นนั้นเป็นความจริง เช่น คำด่า การแลบลิ้นใส่ การยกเท้าขึ้นแสดงอาการไม่สุภาพ

จุดที่เป็นข้อแตกต่างก็คือ การหมิ่นประมาทนั้นเป็นการยกข้อเท็จจริงขึ้นกล่าวอ้างต่อบุคคลที่สาม ทำให้บุคคลที่สามได้เห็นพฤติกรรมการกระทำของบุคคลนั้น เช่นกล่าวว่า เป็นอาจารย์กระทำ

การไม่สุจริต ผู้ที่ได้ยินได้ฟังจะเกิดความคิดว่า อาจารย์เป็นคนไม่ดี ไปทำอะไรก็จะทำแต่สิ่งที่ไม่ดี ต่อมาก็จะเกิดความรู้สึกในทางดูหมิ่น เกลียดชัง และอคติต่ออาจารย์ ในที่สุดก็แสดงออกทางพฤติกรรมต่ออาจารย์ในทางที่ไม่ชอบหน้า ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อชื่อเสียงและเกียรติคุณของอาจารย์ แต่การดูหมิ่นนั้นเป็นแต่เพียงการแสดงอาการไม่เคารพนบนอบแสดงกิริยาที่ไม่ถูกไม่ควร ไม่ถูกกาละเทศะ หรือใช้คำพูดหยาบคายต่างๆ นานา ซึ่งย่อมไม่ทำให้ผู้ถูกดูหมิ่นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงแต่อย่างใด

หลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 423 (หมิ่นประมาททางแพ่ง)

ตามบทบัญญัติในมาตรา 423 วรรคแรก อาจแบ่งหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดโดยการหมิ่นประมาทได้ดังนี้

1. เป็นการกล่าวหรือไขข่าวข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง
2. ทำให้แพร่หลาย
3. มีเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลอื่น
4. มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

1. กล่าวหรือไขข่าวข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง

"การกล่าว" เป็นการเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูด ฟังแล้วได้ความว่าเป็นคำพูด แต่ไม่ได้หมายความว่าเมื่อเป็นคำพูดแล้วจะเป็นคำกล่าวเสมอไป คำกล่าวจะต้องมีการเปล่งเสียงออกมาให้ได้ความหมาย ว่าคำที่พูดออกมานั้นมีความหมายว่าอย่างไร โดยคำที่กล่าวออกมานั้นอาจจะมาจากความรู้สึกนึกคิดของตนเองหรือกล่าวตามผู้อื่น หรืออ่านตามหนังสือที่ผู้อื่นเขียนไว้ หรือพูดทวนคำพูดอื่นก็ได้

"ไขข่าว" อาจมีหลายคนเข้าใจผิดว่าต้องมีการออกมาในรูปของข่าวสาร เป็นเอกสารหรือแพร่ภาพแสดงออกมาเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่ เพราะคำว่า "การไขข่าว" ในที่นี้เป็นการกระทำอะไรก็ได้ที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายนั้น การทำกริยาอาการเหมือนคนใบ้ล้อเลียนลักษณะที่ผู้อื่นทำไม่ดี ก็เป็นการไขข่าว เป็นการแสดงให้รู้ความหมายแล้ว ดังนั้นการแสดงออกทางการกระทำไม่ว่าจะแสดงออกมาเป็นภาพ ภาพวาด ภาพสไลด์ โทรทัศน์ วิดีโอ หรือเป็นโทรเลข เป็นตัวอักษร ถือเป็นการไขข่าวทั้ง

สิ้น การเขียนหนังสือว่าผู้อื่นประพฤติชั่วช้าด้วยอาการต่าง ๆ นานา แล้วนำไปปิดไว้ที่ประตูรั้วบ้านของเขา เป็นการไขข่าวอันเป็นหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 743/2464)

ข้อสำคัญ ผู้กล่าวหรือไขข่าวต้องรู้สำนึกในการกระทำด้วย คนวิกลจริตซึ่งไม่รู้สำนึกได้ว่ากล่าวถ้อยคำให้ร้ายผู้อื่นในทางที่เสียหาย ไม่ถือว่าเป็นความผิด เพราะเขาไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนเอง อย่างไรก็ดี การกล่าวหรือไขข่าวไม่จำเป็นต้องทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แม้ไม่ตั้งใจให้เป็นการเสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเพื่อความตลกขบขัน ก็แก้ตัวไม่ได้

ข้อสังเกต

1) การกระทำโดยอ้อม เช่น การสอนให้เด็กเล็กหรือนกพูดแทน ก็ถือว่าเป็นการไขข่าวซึ่งตนเองเป็นผู้กระทำโดยใช้ผู้อื่นหรือสัตว์เป็นเครื่องมือทำละเมิด

2) การละเว้นการกระทำอันจะถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 423 ย่อมมีไม่ได้ เพราะต้องมีการกระทำอันเป็นการกล่าวหรือไขข่าวออกมาให้บุคคลที่สามได้ทราบ

"ข้อความนั้นจะต้องเป็นเรื่องไม่จริง" การกล่าวหรือไขข่าวนั้นต้องเป็นเรื่องที่ไม่จริงจึงจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 423 ได้ ถ้าเป็นการกล่าวหรือไขข่าวข้อความที่เป็นจริง ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์มาตรา 423 นอกจากนั้นข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวนั้นต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง ซึ่งผู้ฟังเข้าใจได้ว่าหมายถึงตัวผู้เสียหาย โดยที่ตัวผู้กล่าวหรือไขข่าวนั้นจะตั้งใจให้หมายถึงผู้เสียหายหรือไม่ไม่ใช่ข้อสำคัญ ทั้งนี้เพราะการกล่าวหรือไขข่าวไม่คำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ แม้ไม่ตั้งใจให้ผู้อื่นเสียหายต่อชื่อเสียง ก็ไม่เป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิด

ข้อสังเกต

ข้อความบางเรื่องเมื่อกล่าวแล้วไม่มีลักษณะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงข้อจริง กฎหมายก็ไม่ถือว่าเป็นข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงตามความหมายในมาตรา 423 แต่อย่างใด เช่น คำพูดเลื่อนลอย คำกล่าวที่ไม่อาจเชื่อถือได้ คำขู่ คำด่า เป็นต้น

<u>คำพูดเลื่อนลอย</u> ได้แก่คำพูดที่พูดขึ้นแล้วไม่มีการยืนยันข้อเท็จจริง

ฎ. 863/2497 จำเลยพูดต่อหน้าคนทั่วไปว่า "หนอยไอ้ชาติหมา มึงวิเศษทำไมมึงต้องออกจากนายอำเภอเล่า ทำไมมึงไม่เป็นต่อไปเล่า" ศาลฎีกาว่าไม่เป็นหมิ่นประมาท คือข้อเท็จจริงมีเพียงออกจากนายอำเภอ แต่ไม่ปรากฏว่าออกเพราะอะไร ไม่รู้ว่าทำอะไรไม่ดี คำว่าวิเศษหรือไม่วิเศษ มิใช่ข้อเท็จจริงที่จะทำให้คนเชื่อหรือเห็นความจริงอะไร ส่วนชาติแมวหมาเป็นแต่เพียงคำดูหมิ่นหรือคำด่า ไม่ทำให้เสียชื่อเสียง

ฎ. 1943/2497 ผู้เสียหายเป็นนายกเทศมนตรี จำเลยพูดต่อหน้าผู้เสียหายและตนทั่วไปว่า "นายกบ้า นายกหมา ๆ นายกส้นตีน มันเที่ยวฟ้องคนทั้งบ้านทั้งเมือง" เป็นแต่เพียงคำหยาบคาย ที่ว่ามันเที่ยวฟ้องคนทั้งบ้านทั้งเมืองหาใช่เป็นคำใส่ความ เป็นแต่เพียงคำเปรียบเทียบเท่านั้น

คำกล่าวที่ไม่อาจเชื่อถือได้ ถือว่าไม่มีข้อเท็จจริง ไม่เป็นการหมิ่นประมาทเช่นเดียวกัน เช่น พูดว่าโจทก์เห็นผีปอบกลับชาติมาเกิด ความรู้สึกของคนธรรมดาไม่เชื่อว่าจะเป็นเช่นนั้น ไม่ก่อให้เกิดความเกลียดชัง อย่างไรก็ดีมีข้อสังเกตว่า คำกล่าวที่ "ผู้ฟังไม่เชื่อ" ในบางเรื่องอาจเป็นหมิ่นประมาทได้ ถ้าคำกล่าวนั้นเป็นคำกล่าวที่อาจเชื่อถือได้ เช่น แดงกล่าวใส่ความนางสาวขาวให้เขียวฟังว่า นางสาวขาวเป็นหญิงโสเภณี แต่เขียวไม่เชื่อ เพราะเขียวสนิทสนมและรู้จักกับนางสาวขาวดี เห็นได้ว่า แม้คำกล่าวนั้นผู้ฟังจะไม่เชื่อ แต่ถ้อยคำนั้นก็อาจเชื่อถือได้ อาจทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียงได้ คำกล่าวนั้นก็เป็นข้อความที่เป็นละเมิดได้

คำพูดขู่ เช่นตำรวจพูดว่า "เดี๋ยวจับเป็นอันธพาลทั้งแม่ทั้งลูก" อันนี้จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงแต่คำพูดขู่ ไม่ถือว่าเป็นคำหมิ่นประมาท

คำด่า หากไม่มีข้อความหรือข้อเท็จจริงอยู่ด้วยย่อมไม่เป็นหมิ่นประมาท เป็นแค่เพียงคำดูหมิ่น เช่น คำว่า "ไอ้เหี้ย" "ไอ้ชาติหมา" "ไอ้สัตว์เดรัจฉาน" แต่ถ้าด่าว่า "มันสารเลวเวลาผัวไม่อยู่มีชู้ตั้งร้อยวันพันวัน" จะเห็นได้ว่าเริ่มต้นด้วยคำด่าและต่อมาก็ตามด้วยข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงที่ว่า "คบชู้" เช่นนี้ข้อความที่ด่าก็เป็นหมิ่นประมาทได้เพราะเหตุที่มีข้อเท็จจริงผสมเข้ามาด้วย

นอกจากนี้ก็ยังมีคำพูดล้อเล่น คำพูดหยอกล้อ คำกล่าวกันในหมู่เพื่อนฝูงเพื่อสนุกสนาน หรือคำพูดที่เป็นอุทาหรณ์ เรื่องอ่านเล่น บทประพันธ์ หรือนวนิยาย ซึ่งคนธรรมดาทั่ว ๆไปย่อมไม่เชื่อว่าเป็นความจริง คำพูดล้อเลียนต่าง ๆ ย่อมไม่เป็นหมิ่นประมาท

ข้อสังเกต

คำกล่าวหรือไขข่าวซึ่งเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงนั้น จะต้องเป็น "การเจาะจงถึงผู้เสียหาย" อันเป็นที่เข้าใจได้ว่าหมายถึงใครด้วย

ตัวอย่าง ว่าพระวัดนี้เป็นพระเลวเป็นหมิ่นประมาทพระทั้งวัด แต่เมื่อพระวัดนี้มีเพียง 6 รูป จึงถือว่าพระทุกรูปเสียหาย (ฎีกาที่ 448/2489) หรือ

ตัวอย่าง กล่าวว่าทนายความเมืองนี้ไม่ดี คบไม่ได้ เป็นนกสองหัว เมื่อทนายความเมืองนี้มีเพียง 10 ท่าน ย่อมเห็นได้ว่า ทนายความเมืองนี้ทุกท่านเป็นผู้เสียหาย (ฎีกาที่ 295/2505)

ตัวอย่าง ลงพิมพ์ข้อความว่ามีข่าวว่า กำนันซึ่งเป็นผู้ต้องหาให้สินบนปลัดอำเภอ และปลัดอำเภอผู้สอบสวนรับสินบนช่วยเหลือกัน แม้ไม่ระบุชื่อ แต่ผู้อ่านทั่วไปรู้อยู่ว่าหมายถึงใคร เป็นหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 1628/2500)

ดังนั้นหากเป็นการกล่าวคลุมทั่ว ๆ ไป ไม่เจาะจงตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ชี้ชัดได้แล้ว ย่อมไม่อาจทราบได้ว่าหมายถึงใคร เช่น กล่าวว่าแพทย์ในโรงพยาบาลนี้ไม่ดี (ฎีกาที่ 1328/2498) ว่าทนายความจังหวัดนี้ไม่ดี เป็นต้น

2. ทำให้แพร่หลาย

"แพร่หลาย" หมายถึงการกระทำต่อบุคคลที่สาม คำว่า "แพร่หลาย" ไม่ได้หมายความว่า เป็นเรื่องที่กระจัดกระจายรู้ไปถึงคนจำนวนมาก ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดนั้น เพียงแต่รู้ไปถึงบุคคลที่สามคนเดียวก็ถือว่าแพร่หลายได้แล้ว เช่น นายแดงใส่ร้ายนายดำให้นายเขียวฟัง กรณีอย่างนี้นายเขียวเป็นบุคคลที่สามแล้ว นายแดงกล่าวต่อหน้าชุมชนใส่ร้ายนายดำ ชุมชนผู้ได้ยินได้ฟังเหล่านั้นถือว่าเป็นบุคคลที่สาม ข้อความจะไม่แพร่หลายหากเป็นการคิดอยู่ในใจ หรือพูดอยู่ในห้องน้ำหรือห้องนอนส่วนตัวโดยไม่มีใครได้ยิน คำว่า " แพร่หลาย " จึงหมายความว่าจะต้องมีบุคคลที่สามล่วงรู้ข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวออกมา (พอเทียบเคียงได้กับองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญา ในเรื่องของการใส่ความต่อบุคคลที่สาม)

"การกระทำต่อบุคคลที่สาม" หมายถึง การกระทำต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่กรณี กล่าวคือมิใช่ตัวผู้ที่ถูกใส่ความ หากนายแดงใส่ความนายดำต่อนายดำเองโดยไม่มีผู้อื่นใดได้ยิน นายดำย่อมไม่ใช่บุคคลที่สาม ข้อความนั้นจึงไม่แพร่หลาย การกล่าวของนายแดงจึงยังไม่เป็นละเมิดต่อชื่อเสียงตาม

มาตรา 423 (แต่อาจเป็นการละเมิดสิทธิของนายดำตามมาตรา 420 ได้) นอกจากนั้นการกระทำต่อบุคคลที่สามยังต้องเป็นการให้บุคคลที่สามเข้าใจในคำกล่าวหรือข่าวนั้นด้วย เช่น แดงกล่าวใส่ร้ายดำให้เขียวฟัง เขียวเข้าใจในคำกล่าวของแดง ถือว่าเขียวเป็นบุคคลที่สาม แต่ถ้าเขียวเป็นคนหูหนวกหรือเป็นใบ้ไม่เข้าใจในความหมายนั้น กรณีนี้ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 423 เพราะไม่ถือว่าเขียวเป็นบุคคลที่สาม

สรุปได้ว่าการกล่าวหรือไขข่าวจะต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สาม และบุคคลที่สามนั้นต้องสามารถเข้าใจคำกล่าวหรือไขข่าวนั้นได้ โดยบุคคลที่สามนั้นอาจจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

บุคคลที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สาม

อย่างไรก็ดี แม้ว่าข้อความนั้นจะได้มีการกล่าวหรือไขข่าวไปยังบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คู่กรณีแล้วก็ตาม ข้อความนั้นก็อาจจะยังไม่ถือว่าแพร่หลายก็ได้ หากว่าบุคคลที่สามนั้นเป็นบุคคลบางประเภทที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สาม อันได้แก่

1. ผู้ร่วมกระทำละเมิด
2. สามีภรรยาซึ่งกันและกัน
3. ผู้แอบดูแอบฟัง หรือแอบรู้เห็น

ผู้ร่วมกระทำละเมิด หมายถึงบุคคลตามมาตรา 432 คือบุคคลที่เป็นตัวการร่วมกัน หรือเป็นผู้สนับสนุน ผู้ช่วยเหลือ ผู้ใช้ เป็นต้น

<u>ตัวอย่าง</u> ก. ข. และ ค. สามคน ช่วยกันคิดหัวข้อขึ้นมาว่าจะกล่าวใส่ร้าย ง. เพื่อให้ ง. ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง กรณีอย่างนี้ก็ถือว่า ก. ข. และ ค. เป็นผู้ร่วมกันทำละเมิด ดังนั้นข้อความที่ ก. เป็นผู้กล่าวขึ้นมา คิดขึ้นมาเพื่อใส่ร้าย ง. โดยที่มี ข. ค. เป็นผู้ได้ยินได้ฟังได้รู้ได้เห็นด้วยนั้น ก็ถือว่าข้อความนั้นยังไม่แพร่หลาย เพราะกฎหมายไม่ถือว่า ข. และ ค. เป็นบุคคลที่สาม เนื่องจากว่าพวกเขาเป็น "ผู้ร่วมกันทำละเมิด"

บุคคลผู้รับจ้าง รับพิมพ์ รับเขียน รับวาน เหล่านี้ กฎหมายก็ไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สามเช่นกัน หมายความว่าถ้าผู้ร่วมกระทำละเมิดทั้งหลายนั้นรู้เรื่องมาตั้งแต่ต้นว่าเป็นเรื่องไม่จริงแล้วมารวมหัวกันใส่ความผู้อื่น ก็เรียกได้ว่า "เป็นผู้ร่วมกระทำละเมิด" และ "ไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สาม" เช่น ดำ

จ้างให้แดงพิมพ์ข้อความใส่ร้ายขาว ถ้าแดงกับดำสมรู้ร่วมคิดกันว่า ข้อความที่ดำเอาไปให้พิมพ์เป็นเรื่องไม่จริง เป็นการใส่ร้ายขาว แดงก็ไม่ใช่บุคคลที่สามของดำ เพราะข้อความที่พิมพ์ออกมายังอยู่ในระหว่างที่รู้กันสองคน คือ ดำกับแดง กรณีอย่างนี้ก็ไม่มีความผิดตามมาตรา 423 เนื่องจากยังไม่แพร่หลาย เพราะแดงไม่ใช่บุคคลที่สาม แต่ถ้าสมมุติว่าแดงไม่รู้เรื่องเลยว่าข้อความที่ดำจ้างให้พิมพ์เป็นข้อความที่ไม่จริง แดงจึงพิมพ์ไป แต่ยังไม่ได้ส่งเรื่องไป เรื่องนี้จึงรู้อยู่ระหว่างแดงกับดำ ถือว่าแดงเป็นบุคคลที่สาม เพราะคำกล่าวหรือไขข่าวของดำแพร่หลายแล้ว เพราะได้กล่าวต่อบุคคลที่สามแล้ว (บุคคลที่สามคือแดง) ถึงแม้ข้อความที่ดำพูดไปจะยังไม่แพร่หลายไปถึงคนอื่นที่จะมาได้ยินมารู้ข้อความ สิ่งที่ดำพิมพ์ก็ไม่แพร่หลายออกไปข้างนอก ผู้รู้อยู่คือ ผู้พิมพ์ กับดำ ก็ถือว่าได้แพร่หลายแล้ว แต่เมื่อผู้พิมพ์รู้เมื่อใดว่าเป็นข้อความเท็จก็กลายเป็นว่าคนพิมพ์ไม่ใช่บุคคลที่สาม เมื่อไม่ใช่บุคคลที่สามก็ไม่เป็นการแพร่หลาย

สามีภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งกันและกัน กฎหมายไม่มองว่าสามีภริยาเป็นคนอื่นซึ่งกันและกัน เพราะกฎหมายถือว่าสามีและภริยาเป็นบุคคลเดียวกันในกฎหมาย (*Vir et uxor consentur in lege una persona. "Husband and wife are considered one person in Law"*) เช่น แดงใส่ความขาวให้ภริยาของตนฟัง หรือภริยาของแดงกล่าวใส่ความขาวให้แดงฟัง แดงและภริยาย่อมไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สามซึ่งกันและกัน แต่หากผู้ฟังเป็นสามีหรือภริยาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ย่อมถือว่าเป็นบุคคลที่สามซึ่งกันและกัน ข้อความที่กล่าวถือได้ว่าแพร่หลาย

การเป็นสามีภริยาซึ่งจะอ้างว่าเป็นบุคคลเดียวกันตามกฎหมายนั้น หมายถึง การเป็นผู้พูดฝ่ายหนึ่งและเป็นผู้ฟังอีกฝ่ายหนึ่ง ข้อความนั้นจึงไม่แพร่หลาย แต่หากภริยาใส่ความสามีให้ผู้อื่นฟัง ผู้อื่นเป็นบุคคลที่สาม ข้อความนั้นย่อมแพร่หลายแล้ว ภริยาจะอ้างว่าตนและสามีถือเป็นบุคคลเดียวกัน ทำให้ข้อความนั้นไม่แพร่หลายไม่ได้

ผู้แอบดู แอบฟัง หรือแอบรู้เห็นโดยละเมิด บุคคลประเภทที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สาม เหล่านี้ก็คือบุคคลผู้ไม่ควรจะเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องของผู้อื่นโดยที่ผู้กล่าวหรือไขข่าวมิได้ตั้งใจจะให้ผู้ใดอื่นมาล่วงรู้หรือต้องการให้รู้กันเฉพาะในกลุ่มของตน กรณีที่มีการออกเอกสารลับ จดหมายลับเฉพาะ หรือ จดหมายลงทะเบียน ซึ่งผู้ส่งต้องการที่จะส่งไปถึงบุคคลคนหนึ่งคนใดโดยตรง แล้ว

มีบุคคลอื่นมาแอบอ่าน แอบเปิดดู กรณีอย่างนี้ถือว่าบุคคลนั้นไม่ใช่บุคคลที่สาม เพราะผู้ส่งไม่เจตนาที่จะให้บุคคลนั้นอ่าน ก. เข้าไปในบ้านของ ข. แล้วด่าว่า ข. ลักทรัพย์ (ซึ่งไม่เป็นความจริง) โดย ก. ไม่รู้ว่าในบ้านนั้นมีคนอยู่และได้ยินข้อความนั้น ไม่ถือว่า ก. ทำให้ข้อความนั้นแพร่หลาย แต่หากสถานที่นั้นเป็นสำนักงาน หรือบริเวณที่คาดเห็นได้ว่าอาจมีผู้อื่นอยู่ ข้อความนั้นย่อมแพร่หลาย

แดงเป็นผู้จัดการใหญ่ของบริษัทแห่งหนึ่ง และดำก็รู้ว่าแดงมีเลขานุการส่วนตัวอยู่หน้าห้อง เอกสารทุกฉบับที่จะส่งไปถึงแดง เลขานุการจะต้องเปิดอ่านก่อนจะส่งไปยังผู้จัดการดำไม่ส่งไปที่บ้านของแดงกลับส่งไปที่บริษัท ลงข้อความกล่าวหาว่าร้ายต่าง ๆ นานาในจดหมายนั้น หากเลขานุการของแดงเปิดออกอ่าน การไขข่าวของดำย่อมเป็นการแพร่หลาย เพราะดำควรจะได้รู้ว่าจดหมายนั้นคงจะมีผู้อ่านก่อนถึงมือแดง

การเขียนลงในไปรษณีย์บัตร โดยไม่ได้ตั้งใจจะให้ใครอ่าน แต่ไปรษณีย์บัตรฉบับนี้ก่อนจะถึงผู้รับ อาจจะมีคนอ่านมาแล้วเพราะไม่ได้ปิดผนึก จะบอกว่าไม่มีเจตนาจะให้แพร่หลายฟังไม่ได้ เป็นเรื่องของกฎหมายปิดปากถือว่าควรรู้อยู่แล้ว

<u>สรุป</u> บุคคลซึ่งแอบดู แอบฟัง ไม่ถือว่าเป็นบุคคลที่สาม แต่ถ้าคนที่กล่าวหรือส่งข่าวสาร พอจะรู้ได้ว่าจะมีคนรู้คนเห็นแล้วยังขืนทำไป กรณีนี้ก็เป็นเรื่องที่ทำให้แพร่หลายได้เหมือนกัน

3. เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ และทางเจริญของบุคคลอื่น

เช่นเดียวกับหลักทั่วไปของการละเมิดในมาตรา 420 คือจุดสำคัญอยู่ที่ความเสียหายความเสียหายต่อชื่อเสียงเป็นเรื่องความเสียหายที่ไม่อาจคิดคำนวณออกมาเป็นเงินได้ แต่ความเสียหายหรือไม่วัดจากคุณค่าความรู้สึกของคนในสังคม วัดจากความรู้สึกนึกคิดของคนธรรมดาสามัญโดยทั่ว ๆ ไป เช่น กล่าวว่า "นายตำรวจ ก. ชอบซ้อมผู้ต้องหา" ในขณะที่พวกโจรพูดกับบรรดาโจรด้วยกัน ความรู้สึกของโจรที่พูดกันนั้นมีความรู้สึกว่าตำรวจคนนั้นเก่ง แต่ถ้าประชาชนโดยทั่วไปฟังแล้วบอกว่าตำรวจคนนั้นไม่ดี ใช้อำนาจโดยไม่ชอบ เพราะฉะนั้นความเสียหายหรือไม่เพียงไรวัดจากความรู้สึกของคนในสังคม

ความเสียหายตามมาตรา 423 เป็นความเสียหายต่อชื่อเสียง ต่อเกียรติคุณ ทางเจริญ ทางทำมาหาได้ ชื่อเสียงเกียรติคุณ เป็นคำรวม ๆ หมายถึงคุณค่าความนิยมของบุคคลนั้นในสังคม ส่วนใหญ่คนที่มีชื่อเสียงย่อมมีเกียรติคุณดีก็มักจะเป็นคนที่ประกอบคุณงามความดีขึ้นในสังคม เสียหายต่อชื่อ

เสียงเกียรติคุณก็คือ ทำให้คุณค่าความนิยมของคนนั้นลดลง เช่น เขาเป็นนักการเมืองได้รับเลือกตั้งทุกสมัย เป็นนักการเมืองที่ดี หากไปว่าเขาทำให้คุณค่าความนิยมลดลง ทำให้ประชาชนลังเลใจว่าเขาเป็นคนดีจริงหรือไม่

ส่วนที่ว่าทางเจริญ ทางทำมาหาได้นั้นส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปทางธุรกิจการค้า การประกอบอาชีพ การประกอบวิชาชีพต่าง ๆ เช่นกล่าวว่า "ทนายความ ก. นี้อย่านำคดีไปให้ทำ ว่าความมาแล้ว 10 คดีแพ้ทุกคดี" "นายแพทย์ ข. เคยฉีดยาคนไข้แล้วทำให้คนไข้ตาย" "บริษัทนี้ใกล้จะล้มละลายแล้ว" ทำให้คนที่มาติดต่อค้าขายด้วยเกิดความไม่ไว้วางใจ

การเสียหายต่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ ให้วัดจากความรู้สึกของคนธรรมดาว่าเรื่องเหล่านั้นทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณหรือทางเจริญทางทำมาหาได้ของเขาลดน้อยถอยลงหรือไม่ โดยวัดจากความรู้สึกของคนในสังคมนั้นเป็นหลัก ซึ่งจะต้องวัดจากคนธรรมดาสามัญทั่ว ๆ ไปว่าเขารู้สึกอย่างไรต่อเรื่องอย่างนั้น ในสังคมไทยก็ต้องดูว่าสังคมไทยถือว่าเรื่องอะไรที่เป็นเรื่องเสียหาย เช่น

(1) ความประพฤติ ประพฤติชั่ว ความประพฤติไม่ดี ทุจริต คดโกง คอรัปชั่น สังคมไทยถือว่าเสียหาย ประพฤติเสื่อมเสียในทางประเวณี เช่นมีชู้สังคมไทยถือว่าเป็นความเสียหาย

(2) หน้าที่ราชการ วิชาชีพ อาชีพ การค้า ในกรณีหน้าที่ เช่นเป็นคำนันปล่อยให้ผู้ต้องหาหนี หรือกรณีวิชาชีพ เช่น รักษาคนไข้ไม่ดีทำให้คนไข้ตาย

(3) ฐานะการเงิน เช่นจ่ายเช็คที่ไม่มีเงินในบัญชี หรือใกล้จะล้มละลาย หรือประกาศว่าห้างเลิกแล้ว ทั้ง ๆ ที่ห้างยังไม่เลิก หุ้นส่วนคนอื่นย่อมเป็นผู้เสียหาย (ฎีกาที่ 939-40/2478)

(4) เป็นโรคสังคมรังเกียจ

อนึ่ง ความเสียหายนั้นต้องเกิดขึ้นจากการกล่าวหรือไขข่าวด้วย หากเป็นเพราะเหตุอื่น เช่น ฉุดลูกสาวเขาไปหรือลูกสาวถูกชักจูงให้หนีตามผู้ชายไป แม้ทำให้บิดามารดาขายหน้าเสียชื่อเสียง ก็ไม่ใช่กรณีตามมาตรา 423 (ฎีกาที่ 378/2483,578/2513)

คำว่า "ควรรู้ได้ว่าไม่จริง" ในตอนท้ายของมาตรา 423 วรรคแรก เป็นบทเสริมว่า เมื่อกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายออกไป แม้จริง ๆ เขาจะคิดว่าเป็นข้อความจริง แต่ถ้าหากโดยพฤติการณ์เขาควรจะรู้ได้ว่า ข้อความที่จะเอาไปพูดน่าจะเป็นเรื่องไม่จริงได้ด้วย อาจเกิดปัญหาถกเถียง ดังนั้น

กฎหมายจึงบัญญัติคลุมไว้เลยว่า เมื่อไม่รู้ว่าจริงหรือไม่ก็ไม่ควรเอาไปพูด ดังนั้น แม้ไม่รู้แต่หากควรรู้ได้ หรือประมาทเลินเล่อในการรู้หรือไม่รู้ความจริงนั้นก็ยังต้องรับผิดตามมาตรา 423

ฎ. 2962/2526 จำเลยไปประกอบอาชีพในต่างประเทศเพื่อหารายได้มาจุนเจือโจทก์และครอบครัวเป็นเวลาหลายปี เมื่อกลับมาโจทก์กลับเจรจาถึงเรื่องหย่า ซึ่งจำเลยระแวงอยู่แล้วว่าโจทก์ต้องการหย่าเพื่อไปแต่งงานกับหญิงอื่น จึงด่าโจทก์ขณะพูดโทรศัพท์ว่า "อ้ายบ้า อ้ายหน้าตัวเมีย กูจะหาเรื่องให้มึงออกจากงาน กูจะไปฟ้องผู้บังคับบัญชาและจะหย่ากันก็ได้ถ้าหาเงินสดมาให้" เป็นการด่าด้วยอารมณ์วู่วาม ขาดความยั้งคิด หาได้มีเจตนาหมิ่นประมาทโจทก์จริงไม่ และที่จำเลยว่าบิดาของโจทก์ว่า "อ้ายเฒ่า มึงอย่าเสือกเรื่องของกู" นั้นก็เป็นการต่อว่ากันทางโทรศัพท์ด้วยอารมณ์วู่วาม ฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทบิดาโจทก์ และเป็นเพียงคำไม่สุภาพขาดสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่เท่านั้น

โจทก์ยินยอมให้จำเลยไปประกอบอาชีพในต่างประเทศเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ถือไม่ได้ว่าจำเลยจงใจละทิ้งร้างโจทก์ จึงไม่เป็นเหตุที่โจทก์จะอ้างมาฟ้องหย่าได้ (มาตรา 1516)

ผู้มีหน้าที่ในการส่งโทรเลขหรือเด็กขายหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นผู้ทำให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อความนั้น สามารถยกข้อต่อสู้ว่าตนเองไม่อยู่ในฐานะควรจะรู้ได้ ถ้าผู้เสียหายจะฟ้องร้องก็ควรไปฟ้องร้องกับต้นตอข่าว คนเขียนข่าวหรือบรรณาธิการ หรือคนส่งโทรเลข

หมิ่นประมาทคนที่ตายไปแล้วเป็นความผิดตามมาตรานี้หรือไม่? นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้เสียหายต้องเป็นผู้ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ ดังนั้นการหมิ่นประมาทคนตาย คนตายแล้วย่อมไม่เสียหาย แต่ถ้าคำกล่าวนั้นทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนตายได้รับความเสียหาย ก็ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทได้ เช่น ก. ด่าว่ามารดาของ ข. ว่าเป็นหญิงไม่ดีมีสามีหลายคน ลูกที่ออกมาไม่รู้ว่าเป็นลูกใครกันแน่ แม้มารดาของ ข. ตายไปแล้ว ข. ย่อมเป็นผู้เสียหายจากคำกล่าวนั้นได้

ข้อยกเว้นความรับผิดคดีละเมิดโดยการหมิ่นประมาท

เมื่อจำเลยถูกฟ้องในคดีหมิ่นประมาท จำเลยมีสิทธิอ้างข้อแก้ตัวในการไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิดได้หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ข้อยกเว้นตามมาตรา 423 วรรคสอง
2. ข้อยกเว้นโดยการอ้างเอกสิทธิ

ข้อยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 423 วรรคสอง

1. <u>การส่งนั้นต้องเป็นการส่งข่าวสาสน์ระหว่างผู้รับข่าวกับผู้ส่งข่าวโดยเฉพาะ</u>

เนื่องจากมาตรา 423 วรรคสอง เป็นข้อยกเว้นความรับผิด จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด ว่าให้ใช้ได้เฉพาะการส่งในระหว่างกันเองเท่านั้น ถ้าเป็นส่งข่าวสาสน์โดยการประกาศแก่บุคคลทั่วไป จะอ้างข้อยกเว้นว่ามีทางได้เสียโดยชอบตามมาตรา 423 วรรค 2 ไม่ได้

คำว่า "ข่าวสาสน์" อาจเป็นการแจ้งโดยทางวาจา ทางโทรทัศน์ จดหมาย โทรเลข หรือจะพูดกันต่อหน้าก็ได้

2. <u>ผู้ส่งต้องไม่รู้ว่าข้อความที่ตนส่งไปนั้นเป็นความไม่จริง</u>

ความไม่รู้ของผู้ส่งข่าวสาสน์ถือเป็นเรื่องสำคัญ มาตรานี้คุ้มครองเฉพาะผู้ที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงเท่านั้น หากกล่าวหรือไขข่าวออกมาทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นความไม่จริง แม้ว่าเขาจะมีส่วนได้เสียโดยชอบในข่าวนั้น มาตรา 423 วรรค 2 ก็ไม่คุ้มครอง

3. <u>ผู้ส่งข่าวสาสน์หรือผู้รับข่าวสาสน์มีทางได้เสียโดยชอบในข่าวนั้น</u>

มาตรา 423 วรรค 2 นี้ ใช้คำ "หรือ" ดังนั้นผู้มีส่วนได้เสียจึงเป็นใครคนใดคนหนึ่งก็ได้ คือ อาจจะเป็นผู้ส่งข่าว หรือผู้รับข่าวก็ได้

คำว่า "ทางได้เสียโดยชอบ" อาจเป็นทางได้เสียในรูปของทรัพย์สิน หรือชื่อเสียง หรือสิทธิอื่นใด ก็ได้ เช่น บิดามารดามีทางได้เสียในเรื่องคู่ครองของบุตร ผู้จัดการใหญ่มีทางได้เสียในการจัดการทรัพย์ของบริษัท ห้างร้านของตน เป็นต้น

ข้อยกเว้นความรับผิดตามเอกสิทธิ

เอกสิทธิ คือเป็นเรื่องที่ผู้กระทำมีอำนาจที่จะกระทำได้ เอกสิทธิมี 2 ประเภทคือ

(1) เอกสิทธิเด็ดขาด

(2) เอกสิทธิไม่เด็ดขาด

เอกสิทธิเด็ดขาด เป็นเรื่องที่กฎหมายไม่เอาผิดโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น หมายความว่าไม่เอาผิดเลย ไม่คำนึงถึงเจตนาของผู้กล่าวหรือไขข่าวว่ามีเจตนาอย่างไรหรือไม่ ถ้าเข้าองค์ประกอบของเอกสิทธิเด็ดขาดนั้นแล้วไม่มีความผิด ไม่ต้องรับผิด

เอกสิทธิเด็ดขาด ได้แก่ เอกสิทธิตามรัฐธรรมนูญ หรือตามกฎหมายอื่น เช่น เอกสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 331

เอกสิทธิเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 157 "ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภาหรือที่ประชุมร่วมกันของสภาสมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงแสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิโดยเด็ดขาดผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง**ไม่คุ้มครอง**สมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทาง**อาญา**หรือละเมิดสิทธิใน**ทางแพ่ง**ต่อบุคคลอื่น **ซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น**

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย **ให้ประธานแห่งสภา**นั้น จัดให้มีโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

มาตรา 158 "เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 157 ย่อม**คุ้มครอง**ไปถึง**ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงาน**การประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณีและคุมครองไปถึง **บุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลง**ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจน**ผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภา**ทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วย โดยอนุโลม

ฎ. 1527/2528 การกล่าวอภิปรายในที่ประชุมของรัฐสภาว่ามีบุคคลหนึ่งจะหลีกเลี่ยงภาษีย่อมได้รับเอกสิทธิเด็ดขาด จะฟ้องละเมิดหาได้ไม่

การถ่ายทอดเสียงทันทีย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ เพราะว่ามิใช่ผู้พิมพ์และโฆษณารายงานการประชุม แต่อย่างไรก็ดีเมื่อได้ทำตามคำสั่งของประธานรัฐสภาตามมติเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีย่อมถือว่าเป็นการทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย ได้รับนิรโทษกรรมตามมาตรา 499

เอกสิทธิเด็ดขาดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 331

คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ แสดงความคิดเห็นหรือข้อความ ในกระบวนพิจารณาในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

เอกสิทธิไม่เด็ดขาด

คำว่า เอกสิทธิไม่เด็ดขาดหมายความว่าจะต้องพิจารณาเจตนาของผู้กล่าวด้วยว่ามีเจตนาดีหรือเจตนาร้าย เช่น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 บัญญัติว่า "ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม เพื่อป้องกันตน ป้องกันส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับตนตามทำนองคลองธรรม ส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์จะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัว ว่าเขากระทำไปโดยความชอบธรรม ป้องกันส่วนได้เสียตามทำนองคลองธรรม ในหน้าที่วิชาชีพของหนังสือพิมพ์ ศาลจะพิจารณาว่าเขาสุจริตหรือไม่ ข้อความนั้นเป็นเท็จทั้งหมดหรือว่ามีลักษณะของการติชมเพื่อความเป็นธรรม

(2) ในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ เช่น ตำรวจแจ้งข้อหาและเชิญหรือจับกุมตัวไปสอบสวน หากข้อหานั้นไม่มีมูลความจริงเพราะมีผู้อื่นแจ้งความเท็จ การกระทำของพนักงานตำรวจโดยสุจริตนั้น ย่อมอ้างเอกสิทธิได้

(3) ติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ เช่น พูดว่านายอำเภอทำงานไม่ขาวสะอาด ทำงานไม่สุจริต ให้ชำระบัญชีก็ผัดผ่อนเรื่อยมา ไม่รู้ว่าเงินเหลืออยู่เท่าไร ทำงานไม่ขาวสะอาด ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการตั้งกรรมการขึ้นในท้องถิ่นนั้นแล้วก็พัฒนาหมู่บ้าน โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน ผู้กล่าวเป็นราษฎรและเป็นกรรมการด้วย ต้องการให้มีการชำระบัญชีว่าไปทำอะไรกันบ้าง นายอำเภอก็ผัดผ่อนเรื่อยมา ในที่สุดราษฎรคนนั้นไปพูดกับคนอื่นว่านายอำเภอทำงานไม่ขาวสะอาด มีเบื้องหลังไม่ดีงาม ท้ายที่สุดก็มีการฟ้องร้องกัน ศาลวินิจฉัยว่าเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมหรือการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม เป็นเรื่องของศาล ศาลในที่นี้หมายความว่า เป็นเรื่องการพิจารณาโดยพิพากษาโดยเปิดเผย การพิจารณากลับไม่อาจเปิดเผยหรือแจ้งข่าว ขืนนำมากล่าวย่อมอ้างข้อยกเว้นความรับผิดไม่ได้

ฎ. 706/2531 โจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานอ้างสำนวนคดีอาญาเป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ด้วย และได้ชำระค่าธรรมเนียมในส่วนที่เป็นค่าจ้างเอกสารครบถ้วน แม้โจทก์ไม่ได้เรียกสำนวนคดีอาญาดังกล่าวมาประกอบการพิจารณา แต่ฝ่ายจำเลยก็แถลงโดยส่งคำพิพากษาในคดีส่วนอาญาดังกล่าวต่อศาลชั้นต้น สำนวนคดีอาญาดังกล่าวจึงเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีอาญาดังกล่าวประกอบการพิจารณาได้

จำเลยที่ 8 ถึงที่ 11 ทำบันทึกและให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการกองโรงพยาบาลภูมิภาคตามที่ได้รู้เห็นและประสบการณ์ด้วยตนเองทั้งสิ้น คณะกรรมการสอบสวนโจทก์ก็ฟังว่าโจทก์กระทำผิดวินัยตามข้อกล่าวหาหลายประการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของโจทก์ก็ได้มีคำสั่งปลดโจทก์ออกจากราชการแล้ว ถือไว้ว่าจำเลยที่ 8 ถึงที่ 11 ได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม ป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรมหรือตามวิสัยของการติชม

คำถามท้ายบท

ข้อ 1 ในการจัดงานรำลึกวีรชนเดือนตุลาคมที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง นายวีรชัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเชิญให้มาอภิปรายเรื่อง นโยบายของรัฐบาลต่อคนยากจนในชนบท นายวีรชัยได้อภิปรายในตอนหนึ่งว่า มาตรการของรัฐในการจัดเก็บภาษีจากคนร่ำรวยมีรูรั่วไหล มีการหลบเลี่ยงภาษีกันอย่างมโหฬาร เช่น บริษัทแทนทาลั่มไทย ซึ่งมีคนโตหนุนหลังได้หลบเลี่ยงภาษีในปีที่ผ่านมาถึง 500 ล้านบาท นายราเชนทร์ อาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งได้รับเชิญให้อภิปรายเช่นกัน ได้กล่าวต่อมาว่าการหลบเลี่ยงภาษีในสังคมไทยมีอยู่มากมาย กรณีของบริษัทแทนทาลั่มไทย ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรตนไม่ทราบ แต่ถ้าเป็นความจริงก็เป็นความอัปยศอดสูเป็นอย่างมาก ข้อเท็จจริงปรากฏว่าบริษัทแทนทาลั่มไทย ได้เสียภาษีโดยถูกต้องครบถ้วน ดังนี้นายวีรชัยและนายราเชนทร์จะต้องรับผิดทางละเมิดอย่างใด หรือไม่ เพราะเหตุใด

ธงคำตอบ

หลักกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423

วินิจฉัย การที่นายวีรชัยกล่าวว่าบริษัทแทนทาลั่มไทยได้หลบเลี่ยงภาษีในปีที่ผ่านมาถึง 500 ล้านบาทนั้น ย่อมเป็นการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายต่อบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งฟังการอภิปรายของนายวีรชัยอยู่ และเมื่อปรากฏว่าข้อความที่กล่าวนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เห็นได้ว่าผู้ที่ได้ฟังคำอภิปรายของนายวีรชัยจะต้องเข้าใจว่า บริษัทแทนทาลั่มไทย ได้กระทำการหลบเลี่ยงไม่เสียภาษีให้แก่รัฐ กรณีจึงเป็นการเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณและทางเจริญของบริษัทแทนทาลั่มไทย นายวีรชัยจึงต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้บริษัทฯ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 ดังกล่าว

อนึ่ง แม้นายวีรชัยจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม แต่การอภิปรายของนายวีรชัยมิได้กระทำในที่ประชุมวุฒิสภาหรือที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือที่ประชุมของสภาทั้งสอง กรณีจึงไม่ถือเป็นเอกสิทธิโดยเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญที่จะทำให้นายวีรชัยไม่ต้องรับผิดแต่อย่างใด

ส่วนการอภิปรายของนายราเชนทร์อาจารย์มหาวิทยาลัยนั้น นายราเชนทร์มิได้ยืนยันข้อเท็จจริงว่า บริษัทแทนทาลั่มไทย ได้หลบเลี่ยงภาษีอากร คำอภิปรายมีลักษณะเป็นคำเปรียบเปรยว่า ถ้าเป็นความจริงก็เป็นความไม่ถูกไม่ต้อง จึงมิใช่เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด จึงไม่เข้าเกณฑ์ที่จะเป็นละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 นายราเชนทร์จึงไม่ต้องรับผิดแต่อย่างใด

ข้อ 2. จุ๋มนำข้อความลงประกาศในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันว่า "ประกาศจับเจี๊ยบในข้อหาหรือความผิดฐานยักยอกทรัพย์ ผู้ใดพบหรือชี้แนะได้ ให้นำส่งสถานีตำรวจหรือจุ๋ม (ผู้เสียหาย) นอกจากนั้นจุ๋มยังนำภาพของเจี๊ยบลงปิดไว้ข้างข้อความดังกล่าวด้วย ข้อเท็จจริงปรากฏว่า พนักงานสอบสวนได้ออกหมายจับเจี๊ยบจริง และจุ๋มก็ทราบดีอยู่แล้วว่า เจี๊ยบรับราชการอยู่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้ท่านวินิจฉัยว่า การกระทำของจุ๋มที่ลงโฆษณาดังกล่าวเป็นละเมิดต่อเจี๊ยบหรือไม่

ธงคำตอบ

หลักกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 421, 423

วินิจฉัย การกระทำของจุ๋มที่ลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ ไม่เป็นการละเมิดต่อชื่อเสียงตามมาตรา 423 เพราะข้อความที่โฆษณาเป็นความจริง

แต่เนื่องจากจุ๋มได้ใช้สิทธิของตนโดยแกล้งเจี๊ยบ เพราะรู้อยู่ว่าเจี๊ยบมีที่ทำงานแน่นอน สามารถที่จะจับเจี๊ยบได้โดยง่าย จุ๋มยังประกาศข้อความดังกล่าวออกไปโดยไม่มีความจำเป็นต้องลงโฆษณา และข้อความที่ลงโฆษณาย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า เจี๊ยบเป็นคนทุจริตดังนี้ ถือได้ว่าจุ๋มได้ใช้สิทธิของตนซึ่งมีแต่จะเกิดความเสียหายแก่เจี๊ยบ จึงเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อเจี๊ยบได้รับความเสียหาย การกระทำของจุ๋มจึงเป็นละเมิดต่อเจี๊ยบ (ฎีกาที่ 2499/2526)

ข้อ 3. เกิดสงครามขึ้นที่อ่าวเปอร์เซีย นายแดง ดวงดี เป็นคนงานคนหนึ่งที่ไปทำงานที่ตะวันออกกลางวันหนึ่ง หนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งลงข่าวว่านายแดง ดวงดี ถูกระเบิดของอิรักเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย นางเขียวซึ่งเป็นภริยาของนายแดงอ่านพบข่าวนี้ จึงฆ่าตัวตายเพราะความเสียใจที่นายแดงตาย แต่ข้อเท็จจริงกลับปรากฏภายหลังว่า หนังสือพิมพ์ลงข่าวผิดพลาด เพราะสาเหตุเรียงพิมพ์ตัวหนังสือชื่อนามสกุลผิดไป เมื่อนายแดงกลับมาถึงประเทศไทยและทราบความจริงดังกล่าว นายแดงจะเรียกร้องต่อหนังสือพิมพ์ดังกล่าวในฐานละเมิดต่อนางเขียวได้หรือไม่ อย่างไร

ธงคำตอบ

หลักกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และมาตรา 423

วินิจฉัย ประเด็นมีว่า นายเขียวถูกทำละเมิดหรือไม่ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ 2 มาตรา คือ มาตรา 420 และ 423 หลักเกณฑ์ของความรับผิดเมื่อละเมิดต่อชื่อเสียง ตามมาตรา 423 มีดังนี้

1. บุคคลกล่าวหรือให้ข่าวแพร่หลาย
2. ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง
3. เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ
4. ผลที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับการกระทำ

การกระทำของหนังสือพิมพ์ถึงแม้จะเข้าหลักเกณฑ์ข้อ 1 ถึงข้อ 3 ที่ว่า หนังสือพิมพ์มีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อทำต่อผู้อื่นโดยมิชอบ แต่ผลที่เกิดขึ้นคือความตายของนางเขียวนั้น ไม่สัมพันธ์กับการกกระทำของหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงมิได้กระทำละเมิดต่อนางเขียวตามมาตรา 420